

Артър Конан Дойл
Последен случай

С болка на сърцето вземам перото, за да напиша последните си спомени за моя необикновено талантлив другар, господин Шерлок Холмс. Съзнавам, че в разпокъсаните и невинаги сполучливи разкази аз само се опитвах да опиша нещо от нашите съвместни преживявания, започвайки от нашата първа случайна среща, та чак до последния случай е „морския договор“, при който той успя да предотврати известни международни усложнения.

С този разказ аз исках да завърша спомените си и да не засягам събитие, донесло в душата ми пустота, която не можах да запълня в продължение на две години. Но последните писма на полковник Джеймс Мориарти, в които той защитава паметта на брат си, ме задължават да изложа пред обществото фактите такива, каквито ги видях и в които съм непосредствен участник.

Единствено аз зная истината и съм доволен, че настъпи моментът, от който нататък аз повече не мога да я крия. Доколкото ми е известно, за смъртта на моя другар се появиха само три съобщения: в „Журнал дьо Женев“ от 6 май 1891 г., в телеграмата на Ройтер, поместена в английските вестници от 7 май, и най-сетне – в споменатите писма. От тези съобщения първото и второто са съвсем кратки, а последното, както възнамерявам да докажа, съвсем изопачава фактите. Ето защо съм длъжен за пръв път да съобщя това, което се случи в действителност между професор Мориарти и мистър Шерлок Холмс.

Трябва да припомня, че след моята женитба и увеличаването на пациентите от частната ми практика отношенията ми с Холмс донякъде се измениха. Той понякога идваше при мен, когато искаше да има другар в своите разследвания. Но това се случваше все по-рядко и по-рядко, така че за 1890 г съм записал само три случая, в които участвах и аз. През зимата на споменатата година и ранната пролет на 1891 г. научих от вестниците, че френското правителство е помолило Холмс за съдействие във връзка с много важен случай и получих две писма от Нарбон и Ним, от които ми се стори, че престоят му във Франция ще бъде продължителен. Затова аз останах учуден, когато на 24 април вечерта той влезе в кабинета ми. Порази ме бледният цвят на лицето му и видимото отслабване.

– Да, преуморен съм донякъде – отбеляза той, като по този начин отговаряше по-скоро на погледа, отколкото на думите ми. – Напоследък се случиха някои неща. Нали няма да имате нищо против, ако спусна капците на прозореца?

Стаята се осветяваше само от лампата на масата, на която аз четях.

Холмс се приближи до прозореца, затвори капачите и сложи здраво резето.

– Боите ли се от нещо? – запитах аз.

– Да.

– От какво?

– От изстрел от засада.

– Какво искате да кажете с това, мой мили Холмс?

– Мисля, че ме познавате добре и не ме считате за нервен човек.

Но, според мен, да не се признава близката опасност е по-скоро признак на глупост, а не на храброст. Моля, подайте ми кибрита.

Той запуши цигара, като че ли намираше в това някакво успокоение.

– Длъжен съм да ви се извиня за това късно посещение – каза той. – А освен това ще ви помоля да ми позволите да се измъкна от къщата ви през оградата на градината.

– Но какво значи всичко това? – попитах аз. Той протегна ръка и при светлината на лампата аз видях, че двата му пръста са окървавени и наранени.

– Както виждате, това не са празни работи – с усмивка проговори той. – Раните са толкова сериозни, че мога да се лиша от ръката си. У дома ли си е госпожа Уотсън?

– Не, гостува у наши познати.

– Наистина ли? Значи сте сам?

– Съвсем сам.

– В такъв случай ми е по-лесно да ви предложа да ме придружите за една седмица в Европа.

– Къде?

– О, където и да е. Буквално за мен е все едно.

Всичко това беше твърде странно. Не е в характера на Холмс да предприема безцелни разходки, а при това нещо в бледото му и изтощено лице ми говореше, че нервите му са обтегнати докрай. Той забеляза въпроса в очите ми и като обгърна коленете си, започна:

– Вие навярно никога не сте чували за професор Мориарти?

– Никога.

– Ето, това е чудното – извика Холмс. – Човекът работи в Лондон и никой не е чувал за него. Това именно му позволява да постигне рекорд в престъпленията. Казвам ви съвсем сериозно, Уотсън, че ако би ми се удало да го заловя и да избавя обществото от него, бих сметнал моята кариера за завършена и бих се отдал на други по-спокойни занимания.

Между нас казано, последните ми работи, при които направих услуга на шведския кралски двор и на френската република, ми дават възможност да живея тих живот, според моите наклонности, като по този начин съредоточа цялото си внимание върху химичните опити. Но аз не мога да бъда спокоен, не мога да стоя на едно място при мисълта, че човек като професор Мориарти безнаказано се разхожда по улиците на Лондон.

– Какво е направил този професор?

– Неговият живот е необикновен. Той има отличен произход, пре-взходно е образован и е надарен с фантастични математически способности. На двадесет и една години е написал трактат за Нютоновия бинном, което му е донесло европейска известност. Благодарение на това той е получил катедра в един от нашите не най-известни университети. По всичко личало, че го очаква бляскаво бъдеще. Но ясно е, че той притежава и най-сатанински наследствени наклонности. В неговите жили тече престъпна кръв, а необикновените му умствени способности не само не са потиснали тези наклонности, ами са ги стимулирали и са ги направили опасни. За него започнали да се носят подозрителни слухове в университетския град, поради което е бил принуден да се откаже от катедрата си и да се засели в Лондон. Тук е започнал да подготвя за кандидатстване младежи за офицерски изпити. Това е всичко, което обществото знае за него. Останалото съм го открил лично аз. Както знаете, Уотсън, никой така добре, както аз, не е запознат с висшите престъпни кръгове на Лондон. Преди няколко години аз започнах да чувствавам, че зад всяко престъпление се крие някаква сила, сериозно организирана сила, която винаги върви срещу закона и помага на престъпника. Много пъти в най-разнообразни случаи – фалшификации, грабежи, убийства – аз чувствавах присъствието на тази сила и подозирах нейното участие в множество неразкрити престъпления, за които не са се съветвали с мен. Години наред аз се мъчех да повдигна края на завесата, която криеше тази тайна, и най-после дойде времето, когато намерих нишката. Проследих я през хиляди странни лъкатушения, докато не ме доведе до експрофесора Мориарти – математическата знаменитост. Той е Наполеон в областта на престъпленията, Уотсън. Той е организатор на грамаден брой престъпления в нашия огромен град. Той е философ, отвлечен мислител. Има първокласен ум. Той стои неподвижно в средата, като паяк в центъра на своята паяжина, но тя е разклонена на хиляди нишки и той много добре знае значението на всяко потрепване на която и да е от тези нишки. Самият той не е изпълнител. Той съставя плановете. Но хората му са многочислени и отлично организирани. Ако трябва да се извърши

каквото и да е престъпление – да речем, да се открадне документ, да се ограби нечий дом, да се отстрани неудобен човек от пътя на някого – трябва само да се помоли професора и той ще състави плана. Агентите му могат да бъдат заловени. В такива случаи винаги ще се намерят пари за освобождаване под гаранция или за наемане на най-добрия адвокат. Но централната власт, която ръководи всичко това, никога не може да бъде заподозряна, не може да бъде разкрита. Такава беше организацията, до която се добрах по пътя на изводите. С цялата си усърдност аз употребих много енергия, за да я открия и сломя. Но професорът се беше заобиколил със стена, през която с много усилия трябваше да се преминава, за да се търсят улики, които да го доведат до съда. Вие знаете възможностите ми, Уотсън, но след три месеца бях длъжен да си призная, че най-после срещнах противник, който да не ми отстъпва в умствено отношение. Възхищението от изкуството му заглушаваше у мен ужаса от неговите престъпления. Но най-после той направи грешка – малка, много малка грешка, но тя не можеше да се скрие, защото аз го следях с изключително внимание. Аз се възползувах от случая и започнах да свивам обръча, като съм готов да го свия докрай. След три дни, т.е. идущия понеделник, всичко ще бъде свършено и професорът, заедно с основните членове на шайката ще попаднат в ръцете на полицията. Тогава ще започне най-голямото наказателно дело на нашия век, ще бъдат изяснени повече от четиридесет големи престъпления, тайнствени престъпления, и всички членове на шайката ще бъдат обесени. Достатъчна е само една грешна крачка обаче, и те могат да се измъкнат от ръцете ни в последния миг. Мъчно може да се измами професор Мориарти. Той виждаше всяко действие, което предприемах срещу него. Нееднократно той се мъчеше да ми се изплъзне, но не успяваше. Знаеш ли, приятелю, ако можеше подробно да се опише тази мълчалива борба, броят на нанесените и отбитите удари, всичко това би представлявало една от най-блестящите страници от историята на разкриване на престъпленията. Никога досега не съм се издигал до толкова високо професионално ниво и никога досега противникът не е настъпвал срещу мен така упорито. Той ми насяшше силни удари, аз – още по-силни. Тази сутрин бяха направени последните стъпки в тази титанична надпревара. След три дни всичко би трябвало да бъде свършено. Аз седях в стаята си, разсъждавах върху един въпрос, когато вратата се отвори ненадейно. Пред мен стоеше професор Мориарти. Нервите ми са доста здрави, Уотсън, но трябва да ви призная, че потръпнах, когато видях пред себе си човека, който толкова време занимаваше моите мисли. Неговата външност ми е добре позната.

Той е много висок и слаб. Има изпъкнало бледо чело и хлътнали очи. Избръснатото му бледо, аскетично лице наистина подобава на професор. Гърбът му е изкривен от постоянните занимания, лицето му изпъква напред и някак странно се поклаща настрани като у влечуго. Той ме гледаше с любопитство изпод тежките си вежди. „Вашето чело е по-слабо развито, отколкото очаквах – най-после проговори той. – Опасен навик е да се пипа зареден револвер в джоба на халата.“ Работата е там, че при вида на професора аз изведнъж разбрах каква опасност ме заплашва. За него единственото спасение беше да ме накара да замлъкна завинаги. За миг аз преместих револвера от чекмеджето в джоба си и го опипвах през халата. При тази негова забележка аз извадих револвера и го сложих с вдигнат ударник на масата. Мориарти продължаваше да ме гледа, като примигваше и се усмихваше, но нещо в неговия поглед ме караше да се радвам, че револверът ми е под ръка. „Вие сякаш не ме познавате“ – каза той. „Напротив – отговорих аз. – Струва ми се, напълно ви е ясно, че ви познавам. Седнете, моля, аз мога да ви отделя пет минути, ако искате да ми кажете нещо.“ „Всичко, което аз искам да ви кажа, ви е минало през ума“ – каза той. „Както и навярно моят отговор – във вашия ум“ – отговорих аз. „И така, вие държите на своето?“ „Непоколебимо.“ Той отпусна ръката си в джоба, а аз взех от масата револвера. Обаче той извади само бележник, в който имаше записани няколко дати. „Вие ми пресякохте пътя на 4-и януари – каза той. – На 23-и ме обезпокоихте; в средата на февруари сериозно ми попречихте; в края на март окончателно объркахте моите планове; а сега, в края на април, поради вашия непрекъснат натиск, съм пред угрозата да загубя свободата си. Положението става невъзможно.“ „Вие искате да направите някакво предложение?“ – запитях аз. „Оставете тази работа, господин Холмс – каза той, като поклащаше глава от една на друга страна, – знаете ли, оставете я.“ „След понеделник“ – казах аз, „Е, е – каза той. – Уверен съм, че човек с такъв ум като вашия трябва да разбере, че има само една възможност – да изостави тази работа. За мен беше наслада за ума, когато ви наблюдавах, и затова съвсем искрено ви казвам, че бих бил много огорчен, ако трябва да прибягвам към крайни мерки. Вие се усмихвате, господине, но ви уверявам, че говоря истината.“ „Опасността е моя постоянна спътница“ – отбелязах аз. „Това не е опасност, а неизбежна гибел – каза той. – Вие стоите на пътя не на един човек, а на цяла могъща организация, значението на която, въпреки големия ви ум, не сте оценили достатъчно. Трябва да се махнете от пътя, иначе ще ви смажат.“ „Боя се, че удоволствието, което ми доставя този разговор, ще ме принуди да

пренебрегна останалите си важни задължения“ – казах аз, като станах от мястото си. Той също стана, погледна ме мълчаливо и поклати глава. „Е, какво да се прави? – най-после каза той. – Много съжалявам, но, струва ми се, направих всичко, каквото трябваше. Зная цялата ви игра. До понеделник вие не можете да направите нищо. Това е двубой между вас и мен, господин Холмс. Вие се надявате да ме поставите на подсъдимата скамейка. Разберете, никога няма да бъда там. Вие се надявате да ме победите. Казвам ви, че това никога няма да ви се удаде. Толкова, колкото сте умен, за да ме погубите, бъдете уверен, от своя страна, и аз мога да ви погубя.“ „Вие ми наговорихте куп любезности, господин Мориарти – отговорих аз. – Позволете ми да ви отговоря с една: ако съм сигурен, че ще се изпълни вашето първо предположение, то в интерес на обществото с радост бих се съгласил да се изпълни и второто.“ „Мога да ви обещавам, че ще се изпълни последното“ – с насмешка отговори той, като обърна към мен извития си гръб, и накрая, като ме погледна няколко пъти, излезе от стаята.

– Такава беше моята странна среща с професор Мориарти. Признавам, че не бях очарован. Неговият мек, точен начин на изразяване създава илюзия за искреност, каквато не може да се получи при обикновеното заплашване. Разбира се, вие ще ме запитате, защо не се обадя в полицията. Работата е там, че ударът ще бъде нанесен от страна на неговите хора. Аз имам доказателства, че това ще стане така.

– Срещу вас беше ли вече устроено нападение?

– Драги Уотсън, професорът не е от хората, които обичат да дремят. Следобед отидох по работа на Оксфорд стрийт. В мига, в който завивах зад ъгъла, върху мен налетя екипаж с такава скорост, че ако не бях скочил на тротоара, щях да бъда премазан. Със същата скорост екипажът се скри от очите ми. Продължих по улица „Кер“, където пък от покрива на една сграда пред краката ми се разби керемидата. Повиках полицаи, с когото огледахме мястото. На покрива имаше приготвени керемиди за ремонт и полицаят искаше да ме увери, че вятърът е съборил керемидата. Аз, разбира се, знаех каква е работата, но не можех да докажа нищо. След това с файтон отидох до жилището на брат си, където прекарах остатък от деня. Сега, на път за вас, ме нападна някакъв негодник с дърво. Аз го повалих и притичалият полицай го задържа. Но съм напълно уверен, че няма да бъде установена никаква връзка между благородника, от чиито предни зъби си разбих ръката, и бившия преподавател по математика, който навярно решава задачи на десет мили отгук. Предполагам, не се учудвате, Уотсън, че когато влязох при вас, най-

напред затворих капачите и ви помолих за разрешение да си отида у дома, като използвам необичайно място за излизане.

Много пъти ми се беше случвало да се възхищавам от моя другар, но никога колкото в момента, когато той спокойно описваше всички случки през този ужасен ден.

– Ще останете ли да пренощувате у нас? – запитах аз.

– Не, мили мой. Аз бих бил опасен гост. Освен това аз вече съм си съставил планове и вярвам, че всичко ще мине гладко. Работата е напреднала дотолкова, че може да мине и без моята помощ. Залавянето може да мине и без мен, а моето присъствие ще бъде необходимо само за даване на показания. Очевидно е, че за мен е най-добре да замина за няколко дни, докато полицията получи възможност да действа свободно. Ето защо би ми било приятно да ме придружите в Европа.

– Сега работата, по това време на годината, ми е слаба – казах аз, – а имам и колега, който ще се съгласи да ме замества. Ще дойда с вас на драго сърце.

– А ще можете ли да тръгнете утре заранта?

– Щом е необходимо.

– О, да. Това е много важно. Сега слушайте упътванията, които ще ви дам, и ги спазвайте буквално, защото заедно с мен ще застанете срещу най-умния престъпник и най-могъщото сдружение на негодници в Европа. Слушайте! Ще изпратите още сега багажа си по доверено лице на гара Виктория. Сутринта изпратете слугата за файтон, но му заповядайте да не взима нито първия, нито втория от тези, които ще срещне. Ще седнете в наетия файтон и ще отидете в Странд към Лоутърския пасаж, като предадете адреса на файтонджията, написан на хартия, и като го предупредите да не хвърля листа с адреса. Ще си пригответе предварително точната сума, така че щом минете пред пасажа, да можете да скочите, да пресечете пасажа и да излезете в другия му край в десет без четвърт. На тъгла ще ви чака файтон: Кочияшът ще бъде в голям черен плащ и с яка, обшита с червен кант. Той ще ви доведе до гарата точно преди тръгването на влака за континента.

– Къде ще се срещнем?

– На гарата. Запазил съм второто, купе от първа класа.

– Значи ще се срещнем във вагона. – Да.

Напразно уговорях Холмс да пренощува при мен. Разбирах го много добре, че не иска да причинява неприятности на приютилия го дом. Като ми повтори набързо нарежданията си, ние излязохме в градината, той се прехвърли през оградата откъм улица „Мортимър“, подсвирна за

файтон и се изгуби в тъмнината.

На заранта аз изпълних буквално указанията на Холмс. Наех файтона с всички предпазни действия, за да не излезе някой от тези, които ни дебнеха, и веднага след закуската отидох към Лоутърския пасаж. Преминях го бързо и намерих очакващия ме файтон, на капрата на който седеше човек с едър ръст и черен плащ. Едва скочих във файтона, той шибна конете и се понесохме към гара Виктория. Щом слязох, той тръгна веднага, без да ме погледне.

Дотук всичко вървеше прекрасно. Багажът ми беше вече на място и аз без мъка намерих купето, което ми беше посочил Холмс, още повече, че то беше единственото, на което имаше надпис „заето“. Безпокоеше ме само фактът, че приятелят ми още не се появява. До тръгването на влака оставаха още само седем минути. Напразно търсех тънката фигура на Холмс между пътниците и изпращачите. От него нямаше ни следа. Използувах няколко минути, за да помогна на един почтен италиански духовник, който се мъчеше да обясни на лош английски, че багажът му трябва да бъде изпратен през Париж. След това, като огледах още веднъж наоколо, се върнах в купето, където намерих своя престарял приятел италианец. Носачът го упътил при мен, въпреки надписа „заето“.

Не можах да обясня на духовника, че няма право на това място в купето, защото аз знаех италиански по-малко, отколкото той английски. Поради това само вдигнах рамене и продължих да се вглеждам за своя другар. Тръпки ме побиваха при мисълта, че причината за неговото отсъствие може да бъде някакво нещастие, постигнало го през нощта. Кондукторът вече затвори вратата, чуха се свирки, когато изведнъж...

– Вие не ме удостоихте дори с един поздрав, мили Уотсън! – проговори нечий глас.

Неописуемо учуден, се обърнах. Старият духовник обърна лице към мен. За миг бръчките по лицето му се изгладиха, носът се отмести, долната устна се сви, устата му престана да се криви, пламък проблесна в мътните очи, прегърбената фигура се изправи. Но в следващия миг цялото тяло пак се сви и Холмс изчезна толкова бързо, колкото се появи.

– Боже мой! – извиках аз. – Как ме изплашихте!

– Необходима е предпазливост – прошепна Холмс. – Имам причини да предполагам, че те са по дирите ни. А! Ето го и самия Мориарти!

В този миг влакът потегли. Като погледнах през прозореца, аз видях един висок човек, който си проправяше път през тълпата и махаше с ръка, като че искаше да спре влака. Но вече беше късно. Скоростта се увеличаваше и ние бързо се отдалечавахме от гарата.

– Благодарение на взетите мерки, ние все пак успяхме да се освободим от него – проговори със смях Холмс.

Той стана и прибра расото и шапката в ръчната си чанта.

– Четохте ли сутрешните вестници, Уотсън? – Не.

– Значи, нищо не знаете за това, което се е случило на Бейкър стрийт?

– На Бейкър стрийт?

– През нощта са запалили нашето жилище, но няма големи щети.

– Та това е непоносимо, Холмс!

– Сигурно те са загубили съвсем следите ми, след като бе задържан нападателят с дървото. Иначе не би им минало през ума, че мога да се завърна у дома. Но те очевидно са проследили вас, затова Мориарти се появи на гарата. Не допуснахте ли някаква грешка?

– Изпълних всичко според вашите указания.

– Намерихте ли файтона?

– Да, той ме чакаше.

– Познахте ли файтонджията?

– Не.

– Това е брат ми Майкрофт. В такива случаи е полезно да имаш някой свой човек, за да не се доверяваш на случайни хора. Но трябва да помислим как но те правим с Мориарти.

– Нашият експрес ще пристигне точно преди отплаването на парахода. Мисля, че се отървахме от професора.

– Вие очевидно не разбрахте, Уотсън, че по ум този човек ми е равен. Мислите ли, че аз, преследвайки някого, бих се стъпилсал пред толкова нищожно препятствие. Защо мислите, че той би спрял дотук?

– Какво ще направи?

– Това, което бих направил и аз.

– А вие какво бихте предприели?

– Бих поръчал извънреден влак.

– Но нали никой влак не е в състояние да ни настигне?

– Напротив. Нашият влак има спиране в Кентърбъри. Точно там той ще ни настигне, ще ни изпревари и ще ни очаква на последната гара.

– Човек би си помислил, че ние сме престъпници! Уредете с полицията да го задържат при пристигането му!

– Това би значело да унищожа тримесечния си труд. В такъв случай ще хванем едрата риба, а дребната би се измъкнала. В понеделник всички ще бъдат заловени. Не, арестуването на професора сега би объркало всичко.

– Тогава какво ще правим?

– Ще слезем в Кентърбъри.

– А след това?

– Ще преминем протока по другия възможен начин – през Нюхейвън – и ще слезем на другия бряг в Диеп. Мориарти ще направи същото, което бих направил и аз. Той ще отиде в Париж, ще се увери, че багажът ни е там, и два дни ще ни чака, наблюдавайки зорко багажното отделение. През това време ние с теб ще си купим по две пътни чанти, поощрявайки по този начин промишлеността на държавите, през които ще преминем, и през Люксембург и Базел ще се озовем в Швейцария.

Аз съм привикнал на пътешествия и загубата на багажа не би могла сериозно да ме обезпокои, но, да си призная, тормозеше ме фактът, че трябва да бягаме от един човек, на чиято съвест лежах толкова сериозни престъпления. Но очевидно беше, че Холмс по-добре от мен разбира колко е деликатно нашето положение. Затова ние слязохме в Кентърбъри, където узнахме, че влакът за Нюхейвън заминава след час.

С малко скръбен поглед изгледах потеглящия с багажа ни влак. Внезапно Холмс ме дръпна за ръкава.

– Вижте!

В далечината над Кенингската гора се появи тънка струйка дим. След минута само забелязахме локомотив с един-единствен вагон, устремени с бясна скорост към гарата. Едва успяхме да се скрием зад една купчина с багаж, когато машината с грохот прелетя покрай нас, като ни обви с облак гореща пара.

– Ето, моето предвиждане се осъществява.

– А какво би направил професорът, ако му се у дадеше да ни догони? – запитах аз.

– Без съмнение, той би се опитал да ме убие. Но тази игра се играе от двама играчи. Сега въпросът е в това, дали да закусим тук, по-рано от времето за закуска, или да погладуваме, докато стигнем до бюфета в Нюхейвън.

През тази нощ ние пристигнахме в Брюксел и престояхме там два дена, а на третия потеглихме към Страсбург. В понеделник сутринта Холмс телеграфира на лондонската полиция и вечерта, когато се върнахме в хотела, ни очакваше отговорът. Холмс скъса телеграмата и я хвърли с проклятие в печката.

– Това трябваше да се очаква! – почти простена той. – Избягал!

– Мориарти?

– С изключение на него цялата шайка е заловена! Избягал!

Трябваше да остана в Лондон! Мислех, че съм дал в ръцете им всичко необходимо. Сега мисля, че е най-добре да се върнете в Англия, Уотсън.

– Защо?

– Защото сега аз съм най-опасният ви приятел. Този човек загуби делото на живота си. Доколкото познавам характера му, той ще вложи цялата си енергия, за да ми отмъсти. Ако аз се завърна в Лондон, той е загубен. Ето защо ви съветвам да се върнете към частната си практика.

Като стар военен и като стар другар аз изобщо не можех да се съглася с молбата му. Половин час спорихме по въпроса в ресторанта на хотела в Страсбург и същата нощ продължихме за Женева.

Цяла седмица бродихме по прелестната долина на Рона и през прохода Жеми, покрит все още с дълбок сняг, преминахме в Интерлакен и Майринген. Местността беше чудно красива; свежата пролетна зеленина в долинките контрастираше с белотата на снега по склоновете и върховете. Но аз чувствавах, че Холмс през цялото време не забравяше опасността. В алпийските села, в уединените високи проходи, в неговите очи, внимателно устремяващи се във всеки срещнат, аз четях мисълта му, че където и да сме, нас ни дебне смъртна опасност.

Помня веднъж, когато минавахме край Жеми по брега на тъжното езеро Даубен, от върха на планината се изтърколи грамаден камък и падна в езерото зад нас. За съвсем кратко време Холмс беше на върха и източил врат, разглеждаше местността във всички посоки. Напразно водачът ни го уверяваше, че падащите камъни през пролетта са редовно явление в тази местност. Холмс не отговори нищо, но ме погледна с погледа на човек, който вижда, че очакванията му ще се осъществят.

И въпреки напрежението, настроението му никога не беше потиснато. Обратно, понякога той беше необичайно весел. Той постоянно се връщаше на темата, че ако би знаел, че обществото се е освободило от професор Мориарти, той би сложил край на кариерата си.

– Мисля, че мога да заявя, че не съм изживял живота си безполезно, драги Уотсън – казваше той. – В повечето от хилядата случая, в които съм участвувал, аз мога да се похваля, че никога не съм помогнал на виновната страна. Вярно е, че в последно време аз се занимавах повече със задачи, които ни поставя природата, а не този повърхностен слой на обществото. Вашите записки, Уотсън, ще завършат в деня, в който аз увенчая работата си със залавянето или унищожаването на най-опасния престъпник в Европа.

Всичко, което се случи по-нататък, ще разкажа съвсем накратко и точно. Спирам се на това без желание, но зная, че дългът ми изисква да

не пропусна и най-малката подробност.

На 3 май ние пристигнахме в малкото село Майринген и отседнахме в странноприемницата „Английски двор“, чийто стопанин тогава беше старият Петер Щайлер. Той беше умен човек, говореше отлично английски, тъй като беше работил три години като келнер в Лондон, в хотел „Гросвенор“. Той ни посъветва да пренощуваме в Райхенбах, тъй като маршрутът, който бяхме избрали, нямаше да ни позволи да се завърнем по светло в странноприемницата. На 4 май следобед ние тръгнахме на разходка, за да посетим един забележителен водопад, за до-, стигането на който трябваше на половината от изкачването да свърнем малко встрани.

Това наистина е страшно място. Потокът, придошъл от топенето на снеговете, се спуска в бездната, от която, в резултат на бясната скорост на водата, във въздуха се издига непрекъснато облак от ситни водни капчици. Пропастта, в която пада водата, е заобиколена от катранено-черни скали. Завива ти се свят от неспирния тътнеж и движението на зеленикавата вода, падаща от огромна височина и предизвикваща струи и облаци воден прах. Ние стояхме накрая на скалата, развълнувани от гледката, и се вслушвахме във фантастичните звуци, които се разнасяха от дълбокото гърло на планината.

Пътечката извиваше в полукръг около водопада, така че да може да се види тази красота от различни места. Внезапно пътечката свършваше и туристите трябваше да се връщат по същия път, по който бяха дошли. Току-що бяхме решили да се връщаме, когато видяхме, че към нас тича един млад швейцарец с писмо в ръка. На плика беше написан адресът на странноприемницата, която бяхме напуснали преди малко. Беше адресирано до мен. Изпращаше го стопанинът на заведението. Той ми съобщаваше, че няколко минути след нашето излизане при него е пристигнала някаква англичанка, която явно била в последния стадий на белодробно заболяване. Прекарала зимата в Давос и сега отивала при своите близки в Люцерн, но изведнъж получила кръвоизлив. По всяка вероятност ѝ оставало да живее няколко часа, но за нея би било голяма утеха да види край себе си доктор – англичанин. В постскрипtum добрият Щайлер добавяше, че тъй като тя отказва местен лекар, върху нас падала огромна отговорност и моето завръщане просто било необходимо.

Не може да се откаже на молбата на съотечественица, умираща в чужбина. Но и не желаех да оставя Холмс сам. Най-после решихме с него да продължи младият швейцарец – като водач и придружител, а аз да се върна в Майринген. Моят приятел щеше да постои още малко при

водопада, а след това ще се спусне бавно по планината в Розенлау, където ще ме очаква вечер. Като се обърнах, видях как Холмс стои с ръце на гърди, прислонен до скалата, загледан във водопада.

Съдено ми било това да бъде последният път, когато виждах моя приятел.

Когато се спусках по склона, аз се обърнах още веднъж. От това място се виждаше водопадът, но аз разгледах пътеката, която се виеше нагоре. По нея бързо се движеше някакъв човек. Тъмното му облекло контрастираше на ярката зеленина на младата трева. Забелязах също, че човекът бързаше, но скоро забравих за него, тъй като и аз бързах да пристигна навреме. След час и нещо бях в хотелчето, на чийто праг ме очакваше старият Щайлер.

– Надявам се положението и да не се е влошило? – бързо запитих аз.

Лицето на стопанина изрази недоумение и при първото помръдване на неговата вежда сърцето ми замря.

– Не сте ли писали тази записка? – запитих аз, като извадих писмото от джоба си. – В хотела няма ли болна англичанка?

– Не е имало такова нещо – отговори той. – Но на плика е адресът на хотела! А, навярно записката е писал високият англичанин, който пристигна след вашето излизане. Сигурно е така. Той казваше...

Но аз не слушах неговите обяснения. В панически страх изтичах по селската уличка към пътеката, по която току-що бях дошъл. Намерих водопада след около два часа. Алпийската тояга на Холмс стоеше на мястото, където той я беше оставил. Но от самия Холмс нямаше и следа и аз напразно виках името му. Отговаряше ми само ехото от собствения ми глас.

При вида на алпийската тояга аз се вледених и едва не паднах в безсъзнание. И тъй, Холмс не беше отишъл в Розенлау. Той е останал на тази пътека, на три стъпки от едната страна на която се издигаха отвесни скали, а от другата зееше бездънна пропаст. Тук го е настигнал неговият враг. Младият швейцарец също беше изчезнал. Вероятно е бил подкупен от Мориарти. Изоставил е Холмс и е помогнал да се срещнат насаме двамата противници. Какво се е случило после? Кой може да разкаже какво се е случило после?

Минаха две минути, през които аз не можех да събера силите си. Ужасът при мисълта за станалото ме зашемети. После започнах да си спомням методите на Холмс и се опитах да ги приложа в конкретния случай. По време на нашия разговор ние не бяхме отишли до края на

пътеката, а мястото на алпийската тояга показваше докъде бяхме стигнали. Продължих към края на пътеката. Тъмната почва беше влажна от водните пръски на водопада. По нея би могла да се забележи й следа от птица. Накрая на пътеката се виждаха два реда човешки стъпки. Обратни следи не се забелязваха. На няколко ярда по-нататък почвата беше цялата утъпкана и превърната в кал. Тръните и папратите отстрани бяха почти всички изскубнати. Легнах по корем и започнах да гледам надолу. Водни пръски летяха покрай мен. Започваше да се здрачава, но аз виждах ясно водните струи, които се разбиваха долу. Извиках, но ми отговори само грохотът на водата.

Съдено ми било да получа последен привет от моя приятел и другар. Както казах, алпийската му тояга стоеше облежната до скалата, която се издигаше над пътеката. В една малка вдлъбнатина на същата скала нещо лъскаво привлече погледа ми. Повдигнах се на пръсти и в ръката ми се озова сребърната табакера, която Холмс носеше винаги със себе си. Под нея напипах някакъв сгънат лист. Взех го в ръце и го разтворих. Между пръстите ми прошумяха три листа от бележника на Холмс. И по черкът, и стилът му бяха такива, все едно, че беше ги писал в стаята, на работното си бюро.

„Мили Уотсън – пишеше той, – пиша ви тези редове, благодарение любезността на господин Мориарти, който ме очаква да разрешим в края на краищата възникналия между нас спор. Накратко той ми описа как е успял да избяга от английската полиция и как е узнал къде сме. Всичко това само потвърждава високото ми мнение за неговите способности. Доволен съм, че ще освободя обществото от по-нататъшното съществуване на Мориарти, макар да се боя, че ще заплатя за това с цена, която ще наскърби моите приятели, особено вас, Уотсън. Но аз вече ви казах, че моята дейност в обществото достигна пределни измерения и че за мен не би могло да има по-добър край. За да бъде пълно признанието ми, трябва да ви кажа и следното: бях убеден, че писмото от Майринген е примка, и аз ви пуснах да отидете с увереността, че ще се случи нещо като това, което става сега. Уведомете следователя Байтерсън, че документите, необходими за установяване вината на шайката, се пазят в сандъчето «М», в син плик с надпис «Мориарти» Преди заминаването ни от Англия направих всички разпореждания за моето имущество и ги предадох на брат си

Майкрофт. Моля ви да предадете моя поклон на госпожа Уотсън и да – вярвате в искрената преданост на вашия

Шерлок Холмс.“

Всичко останало може да се предаде с няколко думи. Прегледът на експертите потвърди, че борбата е свършила така, както е трябвало да свърши, т.е., че двамата са паднали в пропастта, здраво заловени един за друг. Всеки опит да бъдат намерени телата им бе признат за безнадежен. Там долу, в пенестия водовъртеж, намериха покой телата на най-опасния престъпник и на най-изкусния борец на страната на закона. Младият швейцарец изчезна – безспорно той е бил един от хората на професора. Що се отнася до шайката, мнозина сигурно си спомнят бележките на Холмс относно нейното устройство и начина, по който Мориарти я е държал в подчинение. По време на процеса не се изнесоха достатъчно! подробности за този отвратителен човек и ако аз трябваше да описвам подробно неговия живот! това бе предизвикано от тези недобросъвестни защитници, които се опитаха да почистят неговата памет, служейки си с нападки срещу този, когото аз винаги ще смятам за най-добър и най-умен от всички хора, които съм познавал.

КРАЙ

Arthur Conan Doyle
The Adventure of the Final Problem, 1893

Сканиране, разпознаване и редакция: Борис Борисов, 2008

Публикация

Артър Конан Дойл
ПОСЛЕДЕН СЛУЧАЙ
ПРИКЛЮЧЕНИЕ В ПУСТИЯ ДОМ

Албакоимпекс, 1990
Печатница на издателска къща „Цанко Церковски“
Поръчка 11 590/1990 г. и 11 592/1990 г.
Цена: 1,96 лв.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7303>]